

Etapy rozwoju mowy

I okres – melodii – od 0 do 1 roku życia

Początkowo dziecko komunikuje się z otoczeniem za pomocą krzyku, po którym mama rozpoznaje jego potrzeby (głód, mokro, niewygodnie itp.). Około 2 – 3 miesiąca życia pojawia się u niemowlęcia **głuzenie**. **Głuzenie** to jeszcze nie mowa, ale nieświadome ćwiczenie narządów artykulacyjnych. Głuzą wszystkie dzieci, także głuche. Jest to odruch bezwarunkowy, który oznacza dobre samopoczucie u dziecka. U dzieci głuchych głuzenie stopniowo zanika i nie pojawia się kolejny etap kształtowania mowy – gaworzenie.

Około 6 miesiąca życia dziecko zaczyna **gaworzyć**. Jest to czynność zamierzona (odruch warunkowy), polegająca na powtarzaniu zasłyszanych dźwięków z otoczenia. Dziecko powtarza szereg sylab: *ma-ma...*, *ba-ba...*, *ta-ta...*, *la-la...*. Sylaby te nie posiadają jeszcze konkretnego znaczenia. Na tym etapie zaczyna się zabawa dźwiękiem, która jest treningiem słuchowym, bowiem dziecko przekonuje się o tym, że odpowiednie ułożenie narządów mowy powoduje wydawanie określonych dźwięków. Nie gaworzą dzieci niesłyszące.

Około 9 miesiąca życia dziecko powtarza własne i zasłyszane słowa, które doskonali metodą prób i błędów. Kojarzenie wielokrotnie powtarzanych dźwięków ze wskazaniem odpowiedniej osoby lub przedmiotu prowadzi do wypowiedzania ze zrozumieniem pierwszych słów: *mama, tata, baba, lala...* Umiejętność tę zdobywa dziecko ok. 1 roku życia.

Rozwój mowy w tym okresie postępuje równolegle z rozwojem fizycznym: fazie głuzenia odpowiada umiejętność unoszenia głowy; gaworzeniu – umiejętność siadania, pierwszym wyrazom – pozycja pionowa, stawanie na nóżki.

● II okres - wyrazu – od 1 do 2 roku życia

Burzliwy rozwój ruchowy dziecka, pozwala na intensywne poznawanie otaczającego środowiska, nazywanie interesujących go przedmiotów i odkrywanie ich cech. Dziecko rozumie o wiele więcej słów, wyrażen i zdań, niż jest w stanie samodzielnie wypowiedzieć. Komunikuje się z otoczeniem za pomocą wyrazu, ale mowa jest nadal bardzo uproszczona. .

Dziecko w tym okresie zna ok. 300 słów. Wymawia wszystkie samogłoski *a, e, i, o, u, y* oprócz nosowych (*ą, ę*) oraz spółgłoski: *p, b, m, t, d, n, k, ś*, czasem *ć*. Pozostałe głoski zamienia na inne: *ciocia – tota, dzieci - deti*

● III okres – zdania od 2 do 3 roku życia.

Jest to czas budowania zdań. Początkowo są to zdania proste, złożone z dwóch lub trzech wyrazów (w 2 r. ż.), stopniowo przechodzą w wypowiedzi dłuższe 4 – 5 wyrazowe (ok. 3 r. ż.). Dziecko nie potrafi jeszcze wypowiadać poprawnie wszystkich głosek .

W tym okresie dziecko powinno prawidłowo wymawiać następujące głoski: *p, pi, b, bi, m, mi, w, wi, f, fi, ś, ź, ć, ń, i, ki, gi, k, g, ch, t, d, n, l* oraz wszystkie samogłoski. Pod koniec tego okresu pojawia się *s, z, c, dz*, które wcześniej zastępowane były przez *ś, ź, ć, dź*. Wymienione głoski nie zawsze realizowane są w sposób poprawny ze względu na małą sprawność narządów artykulacyjnych, zwłaszcza w trudniejszych zestawieniach, czy dłuższych wypowiedziach bywają zamieniane przez głoski łatwiejsze. Dziecko około 3 roku życia może w dalszym ciągu zamieniać głoski */s, z, c, dz/* jak i *sz, ź, cz, dź – 3* na *ś, ź, ć, dź*, głoska */r/* może być wymawiana jako */j/* lub */l/*, ewentualnie jako */ł/*. Zamiast */f/* występuje często */ch/* i odwrotnie. Mowa dziecka staje się już zrozumiała nie tylko dla najbliższego otoczenia.

:

- **IV okres – swoista mowa dziecka – od 3 do 7 lat.**

Jest to okres doskonalenia prawidłowej mowy. Dziecko zaczyna odróżniać / s, z, c, dz / od / ś, ź, ć, dź /. **Czterolatek** powinien już poprawnie używać głosek / s, z, c, dz /. Głoski / sz, ż, cz, dź / może jeszcze zamieniać na / ś, ź, ć, dź / lub na / s, z, c, dz /. Potrafi już opowiedzieć zdarzenie, bajkę. Jeśli tak jest w istocie, to możemy uznać, że mowa dziecka jest już dostatecznie rozwinięta, by można było bez obaw wprowadzać naukę drugiego, obcego języka.

Okolo **5 – 6 roku życia** pojawiają się głoski / sz, ż, cz, dź /, chociaż w mowie potocznej mogą być jeszcze zamieniane na / s, z, c, dz /. Głoska / r / powinna być już w tym okresie wymawiana często, nawet nadużywana . Jest to typowy objaw hiperpoprawności, z którego dziecko samoczynnie wyrasta. Jeśli w tym okresie nie pojawiają się powyższe głoski jest to dobry moment, aby wspomóc rozwój mowy poprzez odpowiednie ćwiczenia artykulacyjne.

Wymowa dziecka **6-letniego** powinna być poprawna pod względem artykulacyjnym, a w wieku **7 lat** również prawidłowa pod względem gramatycznym i składniowym. Prawidłowo ukończony rozwój mowy przed podjęciem obowiązku szkolnego jest bardzo ważny.

Według badań T. Bartkowskiej u znacznej liczby dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym (ok. 30%) występują zaburzenia i opóźnienia rozwoju mowy. Wtedy należy niezwłocznie skontaktować się z logopedą.

Literatura

1. Antos D., Demel G., Styczek I.: *Jak usuwać seplenienie i inne wady wymowy*, PZWS, Warszawa 1971
2. Demel G.: *Minimum logopedyczne nauczyciela przedszkola*. WSiP, Warszawa 1998
3. Zaleski T.: *Opóźniony rozwój mowy*, PZWL, Warszawa 1992
4. Demel G.: *Wady wymowy*, PZWL Warszawa, 1979

Opracowała Małgorzata Sołtan - logopeda